

รายงานวิจัย

เรื่อง

โลกทรรศน์ของชาวไท้จากประเพณี

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ศก สอนศรี

ได้รับการสนับสนุน

จาก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ

๒๕๒๖

คำนำ

การศึกษาเรื่อง โลกทรรศน์ของชาวไต้จากประเพณีนี้เป็นสิ่งที่มิใช่ของใหม่สำหรับชาวไต้ แต่เป็นสิ่งที่ควรศึกษาวิจัยและรวบรวมไว้ในที่เดียวกัน เพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภาคไต้ต่อไป

ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่ให้การวิจัยเรื่องนี้ และทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

งานวิจัยนี้อาจมีข้อบกพร่อง ผู้วิจัยขอรับไว้เพียงผู้เดียว

สีกา สอนทวี

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของชาวไท่จากประเพณีนี้ ใ้แนวความคิดเกี่ยวกับ
โลกทัศน์ที่วิเคราะห์ประเพณีสำคัญต่าง ๆ เพื่อให้รู้ค่านิยมของชาวไท่

ขอบเขตของการศึกษาประเพณีนี้ ศึกษาเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิตและ
ประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญและการสนุกสนานรื่นเริง

ตามการค้นพบของผู้วิจัย โลกทัศน์ของชาวไท่เกิดจากโครงสร้างทาง
วัฒนธรรมซึ่งได้แก่ สถาบันศาสนา ความเชื่อ อาชีพ สิ่งแวดล้อมและการอบรมศึกษาอันเป็น
ที่สะสมของค่านิยมประเพณี

มรดกต่าง ๆ ทางวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้ปรากฏอยู่ในแนวความคิด ความ
เชื่อ ความรู้ คุณธรรมและโลกทัศน์ พิธีกรรม โบราณสถานและโบราณวัตถุ การละเล่น
พื้นเมือง ภาษาและหนังสือ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถ้าใครคนกว่าศึกษาแล้วจะพบค่านิยมและปทัสถาน
ทางสังคมของชาวไท่ได้เด่นชัดยิ่งขึ้น

สารบัญ

บทที่ ๑	หน้า
บทนำ	
แนวความคิดเรื่องโลกทรรศน์	๑
สมมติฐานในการวิจัย	๓
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
ขอบเขตของการวิจัย	๔
คำจำกัดความ	๕
วิธีวิจัย	๖
บทที่ ๒ ประเพณีต่าง ๆ	
ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด	๗
ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ	๑๑
ประเพณีสงกรานต์	๑๔
ประเพณีทำบุญเดือนสิบ	๑๗
ประเพณีชักพระ	๑๘
ประเพณีตักบาตรรูปเทียน	๒๐
ประเพณีกวนมธุปายาสยาคุ	๒๑
ประเพณีให้ทานไฟ	๒๒
บทที่ ๓ โลกทรรศน์ของชาวใต้จากประเพณี	
โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์	๒๓
โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ	๒๖
โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ	๒๘
ตัวแปรซึ่งเป็นบ่อเกิดของโลกทรรศน์	๓๑
โครงสร้างของวัฒนธรรมภาคใต้	๓๒
บรรณานุกรม	๓๗

บทที่ ๑

บทนำ

เนื่องจากประเพณีของชาวใต้เป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล และในปัจจุบันก็ยังมีการกระทำอยู่แม้จะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามอิทธิพลของความทันสมัย (modernization) ก็ตาม แต่ชาวใต้อีกก็รักที่จะปฏิบัติ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะ วิเคราะห์และค้นหาโลกทรรศน์ของชาวใต้จากประเพณีเหล่านี้เพื่อจะได้ทราบชีวิตความเป็นอยู่และค่านิยมของชาวใต้ให้ดียิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นการรักษาประเพณีต่าง ๆ ไม่ให้ สูญหายไปด้วยการวิจัยค้นคว้านี้ด้วย

แนวความคิดเรื่องโลกทรรศน์

โลกทรรศน์^๑ ตามความหมายของ William L. Bradley

หมายความว่า

"แบบหรือโครงสร้างของโลกที่ปรากฏให้เห็น ส่วนใน Encyclopaedia of Social Science ให้ความหมายว่า

"ทัศนที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีต่อโลกอันประกอบด้วยบุคคล ตามปกติและ สิ่งแวดล้อม"

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ให้ความหมายว่า "ภาพที่แลเห็นหรือหยั่งเห็นสิ่งต่าง ๆ

---

^๑ อ้างใน สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, โลกทรรศน์ไทยภาคใต้ (สงขลา : ศูนย์ ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๐), หน้า

อันเกิดจากความรู้อันประสพการณ์ และวัฒนธรรมที่สืบทอดของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม"

จากคำจำกัดความดังกล่าวแล้ว เราพอจะพิจารณาที่มาของโลกทรรศน์ได้ โดยมาจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมซึ่งได้แก่ ศาสนาและความเชื่อ อาชีพ สภาพแวดล้อม การศึกษา อบรม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นที่มาของการสะสมวัฒนธรรมต่าง ๆ ของชาวไทอันเป็น บ่อเกิดของค่านิยมซึ่งทำให้เรามองเห็นโลกทรรศน์นั่นเอง ซึ่งรายละเอียดทั้งหมดจะกล่าวในบทสุดท้ายของงานวิจัยนี้

เมื่อมาถึงค่านิยม^๒ เราน่าจะให้ความหมายว่าเป็น "เป็นสิ่งที่สถานการณื ภาวะหรือหลักการ ซึ่งเป็นที่พึงปรารถนาหรือเป็นที่ยกย่อง และเป็นที่ยึดถือ แสวงหาของผู้คนส่วนใหญ่ของสังคมหนึ่ง ๆ " หรือ "เป็นมโนคติ ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่มนุษย์เลือกทำ และอาจจะเหมือน ๆ กันในสังคมหนึ่ง ๆ และอาจต่างกันหรือเหมือนกันกับสังคมอื่น"

ในการศึกษาเรื่องโลกทรรศน์ ทางศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ได้กำหนดแนวทางการศึกษาไว้ดังนี้^๓

๑. โลกทรรศน์ระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ วัยฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคมและระบบเครือญาติ

---

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘ - ๙

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙ - ๒๐

๖. โลกทรรศน์ของมนุษย์ต่อธรรมชาติ ซึ่งศึกษาในแง่โลกทรรศน์ต่อธรรมชาติ ต่อภูมิประเทศ โลกทรรศน์ต่อสิ่งมีชีวิต ซึ่งได้แก่ สัตว์และพืช

๗. โลกทรรศน์ของมนุษย์ต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งพิจารณาในแง่ โลกทรรศน์ ที่สัมพันธ์กับศาสนา โลกทรรศน์ที่สัมพันธ์กับไสยศาสตร์ วิชาญาณและอำนาจลึกลับ ซึ่งปรากฏ ออกมาเป็นความเชื่อต่าง ๆ

ในการศึกษาประเพณีชาวไทยนี้ จะวิเคราะห์โลกทรรศน์ทั้ง ๓ ประการใหญ่ ๆ ดังกล่าวนี้ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะปรากฏออกมาในรูปของความเชื่อต่าง ๆ

สมมติฐานในการวิจัย

ผู้วิจัยมีสมมติฐานดังนี้คือ.-

๑. โลกทรรศน์ของชาวไทยเกิดจากโครงสร้างทางวัฒนธรรมของภาคใต้ นั่นก็คือสถาบันศาสนา อาชีพเกษตรกรรม สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และการศึกษา อบรม ซึ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องกำหนดได้ โลกทรรศน์ของชาวไทยเป็นไปในรูปต่าง ๆ กัน

๒. สถาบันศาสนา ความเชื่อ อาชีพ สิ่งแวดล้อม การอบรมศึกษา ทำให้ เกิดวัฒนธรรมและค่านิยมพื้นฐานของชาวไทย

๓. โลกทรรศน์เกิดจากประสบการณ์และวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาของกลุ่ม ชนหรือบุคคล

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

การศึกษานี้มีจุดประสงค์สำคัญ ๔ ประการด้วยกันคือ

๑. เพื่อศึกษาประเพณีชาวไท่ที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบัน
๒. เพื่อวิเคราะห์โลกทรรศน์ของชาวไท่ที่มีอยู่ในประเพณีต่าง ๆ อันจะหา
ไ้ทราบถึงค่านิยมตลอดจนอุปนิสัยของชาวไท่ได้ดียิ่งขึ้น
๓. เพื่อรวบรวมแนวความคิดและค่านิยมต่าง ๆ ของชาวไท่ไว้ในที่เดียว
กัน
๔. เพื่อรักษาประเพณีต่าง ๆ ให้อยู่ในรูปของเอกสารหุติยภูมิอันจะเป็น
การเผยแพร่ประเพณีเหล่านั้นต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เ้าการวิจัยเชิงบรรยายและวิเคราะห์โดยศึกษา
จากเอกสารหุติยภูมิเท่าที่จะหามาได้ ประเพณีที่นำมาศึกษาเป็นประเพณีที่สำคัญ ๆ ของ
จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราช พัทลุง และตรัง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีอาณาเขตติด
ต่อกัน การไปมาหาสู่ไปมาได้สะดวกเพราะฉะนั้นประเพณีส่วนใหญ่จึงมีลักษณะคล้ายคลึง
กัน ประเพณีที่นำมาศึกษาได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิตคือ ประเพณีการเกิด ประเพณี
การแต่งงาน ประเพณีการตายและประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญและการสกุรอื่น เริงคือ
ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ประเพณีรักพระ ประเพณีตักบาตรรูปเทียน
ประเพณีการควนมรุปายาสและประเพณีการให้ทานไฟ

คำจำกัดความที่ใช

ค่านิยม^๔ หมายถึง สิ่งที่ถูกสังคมหนึ่ง ๆ เห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรที่มีค่า
ควรแก่การกระทำ น่ากระทำ น่ายกย่องหรือเห็นว่าถูกต้อง เป็นที่ยอมรับทั่วไปจาก
สมาชิกในชุมชนนั้น

โลกทรรศน์^๕ คือภาพที่แฉกเห็นหรือหยั่งเห็นสิ่งต่าง ๆ อันเกิดจาก
ความรู้ ประสบการณ์และวัฒนธรรมที่สืบทอดของ แต่ละบุคคลหรือกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม

วัฒนธรรม^๖ หมายถึง ความคึกคักและวิถีแห่งการกระทำของ
ประชาชนที่ประมวลไว้ ทำให้เจริญขึ้น สะสมและถ่ายทอดกันมาเป็นมรดกทางสังคม
วัฒนธรรม รวมถึงค่านิยมและขนบธรรมเนียมประเพณีในสังคมด้วย

^๔ สุพัศรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย (กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช,
๒๕๑๐), หน้า ๒๓ - ๒๕

^๕ สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, โลกทรรศน์ไทยภาคใต้ (สงขลา , ศูนย์วัฒนธรรม
ภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๑), หน้า ๑ - ๑๕

^๖ อุทัย หิรัญโต, สังคมวิทยาประยุกต์ (กรุงเทพฯ : โอเคียนส์โตร์,
๒๕๑๕), หน้า ๑๑ - ๓๖, ประสาท หักศิลา, สังคมวิทยา (กรุงเทพฯ :
ม.ป.ป., ๒๕๐๙), หน้า ๕๖ - ๕๘

ประเพณี^๓ คือ นิสัยสังคม หรือความประพฤติของสังคมที่กระทำซ้ำ ๆ

อยู่บ่อย ๆ จนเกิดความเคยชิน

วิธีวิจัยและระยะเวลาในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัย บรรยายเชิงวิเคราะห์จากเอกสารทุติยภูมิซึ่งมีอยู่ในห้องสมุด ส่วนใหญ่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับประเพณีที่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดเรื่องโลกทรรศน์มาวิเคราะห์เรื่องประเพณีต่าง ๆ และค้นหาค่านิยมซึ่งเป็นโลกทรรศน์ของชาวไทออกมา โลกทรรศน์ที่ผู้วิจัยค้นพบก็คือ ผู้หญิงจะต้องมีคุณสมบัติของสตรี ปรมณีย์สามมี มีความละเอียดถี่ถ้วน เก่งงานบ้านงานเรือน ยกย่องผู้อาวุโส นิยมการคลุมถุงชน ยึดถือศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ วัลเป็นที่รวมน้ำใจของชาวไท มีความเชื่อเชื่อผีเชื่อแม่ เชื่อถือทางไสยศาสตร์โชกฉางและสิ่งเหนือธรรมชาติต่าง ๆ

---

c) อุนนพานราชธน, พระยา การศึกษาเรื่องประเพณีไทย (กรุงเทพฯ :
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๐๕), หน้า ๘

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด

ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดของภาคใต้นี้เป็นประเพณีแบบเก่า ซึ่งปัจจุบันนี้เลิกใช้กันเป็นส่วนมากแล้วเนื่องจากความเจริญและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ๆ ต่าง ๆ ได้หลั่งไหลเข้ามา ถึงอย่างไรก็ตามการเสนอประเพณีการเกิดนี้เป็นการทำให้เราได้รู้โลกทรรศน์ของชาวใต้ในปัจจุบันได้ดียิ่งขึ้น

กระบวนการและกิจกรรม

การฝากครรภ์

เมื่อท้องได้ ๑ เดือน แม่สามีจะเป็นผู้ฝากครรภ์ให้ในครั้งแรก การฝากครรภ์ต้องเตรียมของเหล่านี้ไปคือ

๑. มะพร้าวตัว ๑ ลูก มะพร้าวนี้เมื่อถึงบ้านหมอต้าแม่ต้องปอกเปลือกออกแล้วผ่าออกเป็น ๒ ซีก มอบให้หมอต้าแม่ไว้ ๑ ซีก และผู้ไปฝากครรภ์นำกลับบ้านอีก ๑ ซีก การกระทำเช่นนี้เพื่อเป็นการเสี่ยงทายที่ว่า ถ้าหากผู้ฝากครรภ์มอบซีกมะพร้าวที่เป็นซีกใดให้ ลูกก็จะเกิดมาเป็นเพศนั้น โดยปกติมะพร้าวซีกที่มีรูหรือมีตาที่หัวจะเป็น รีกูมู ซีกตรงกันข้ามก็จะเป็นซีกเมีย มะพร้าวซีกที่นำกลับบ้านผู้มาฝากครรภ์อาจนำไปปรุงอาหารเพื่อตักบาตร หรือจะเก็บไว้เป็นมงคลหรือจะใช้เพื่อการใดก็ได้

๒. ข้าวสารเหนียว ๑ ชัน ข้าวสารเหนียวนี้หมอต้าแม่จะนำไปปรุงกับมะพร้าวเพื่อทำบุญตักบาตร

๓. หมาก ๓ ลูก

๔. พลุ ๑ ก่า

๕. เทียนไข ๑ เล่ม

ทั้งหมด พลุ และเทียนไขนี้ หมอตำแยจะนำไปเป็นเครื่องสักการบูชา
 กุญแจและบรรทมบุรุษ เพื่อให้ครูโกลช่วยพิทักษ์รักษาทั้งแม่และลูกให้ปลอดภัยในตมตลอด
 มีข้อห้ามสิ่งใดก็ตาม การเข้าสิ่งของบูชามานี้จะนำไปเป็นเลขที่ ทั้งนี้เพราะ
 เชื่อว่าจะได้ลูกในครรภ์เพียงคนเดียว เพราะเชื่อว่าถ้าได้ลูกแล้วจะเป็นอันตราย จาก
 ความเชื่อนี้เองทำให้สาววิเศษส่วนใหญ่ไม่ยอมรับประทานของที่แปดตั้งแต่ยังไม่
 แรกงาน เพราะจะทำให้มีลูกแฝกในเวลาต่อมาได้

การเตรียมคลอด

การเตรียมคลอดนี้จะเตรียมกันก่อนจะคลอดห้ามมีการเตรียมของไว้ล่วงหน้า
 เพราะว่ากลัวจะมีอันตรายต่อมารดาและเด็ก การเตรียมคลอดมีกระบวนการดังนี้

๑. ตั้งราคา คือการทำพิธีบูชาครูโกลโดยใช้สิ่งของและเงินเป็นเครื่อง
 บูชา เพื่อเชิญตายาย (บรรทมบุรุษและกุญแจ) ของผู้ที่คลอด ของหมอตำแย และของ
 ชาวบ้านช่วยในการคลอดปลอดภัย

๒. การทำคลอด ขณะแม่เจ็บท้องกำลังจะคลอด หมอจะเสกน้ำให้
 กินเพื่อให้คลอดง่ายและคลายความเจ็บปวด โดยปกติมักจะให้สวดเป็นของตัวเอง โดย
 ถักน้ำมาขันหนึ่ง จุกเทียนหนึ่งเล่ม เพื่อประกอบพิธีเสกน้ำ ขณะที่พ่อเสกน้ำนั้นแม่จะ
 เวียนเทียนทั่ว ๆ ไปในขันเป็นทักษิณาวรรต ให้นำตาเทียนหยดลงในขัน และพ่อเอา
 นิ้วมือแตะน้ำในขัน ส่วนคาถาที่ใช้เสกน้ำก็คือ "ยโตหัง ภคินี อริยาเย ชาติมาชาโต
 ชิวจิตติปานัง ชิวิตา อาโรปิตา สุทธิ เต โหนตุ สุทธิ คัพ ภัสสะ หมายความว่า
 ข้าพเจ้าผู้เป็นแม่ ผู้เกิดมาแล้วมีชาติแห่งพระอริยเจ้า ขอให้ชีวิตผู้คลอดแล้วของท่าน

ทั้งหลาย ผู้มีครรภ์อันบริสุทธิ์จงบริสุทธิ์

เมื่อคลอดแล้ว ทนคำแยจะนำหัวไปดมมาผูกมือแม่และข้อมือเด็ก เพื่อกัน
แม่หรือไม่ให้มาหลอกหลอน หรือหยอกล้อเด็ก แล้วให้นำหนามซี่แรกรหรือหนามอื่น ๆ มา
วางไว้ตรงกับบริเวณที่คลอดเพื่อกันมีกระสือ ในขณะที่กักหนามก็ให้ร้องคำว่า ตุ๊ก
ขณะที่เอาหนามมาสูมไว้ก็ให้ร้องคำว่า สูม ต่อจากนั้นก็ตัดสายสะดือเด็ก โดยก่อนตัด
ให้ผูกสายสะดือด้วยค้ายคำหรือค้ายขาวเป็น ๓ เพราะ เครื่องมือที่ใช้ตัดสายสะดือคือ
ไม้ไผ่ เอาเงินเหรียญหรือทอง เป็นที่รองรับแล้วว่ากาลากันนี้ พุทฺธิง ปัจจักชะ สัมมัง
ปัจจักชะ สัมมัง ปัจจักชะ หลังจากนั้นก็รอให้สายสะดือหลุด ในขณะที่รอนี้ห้ามมิให้นำ
เด็กลงอ่างเมื่ออาบน้ำ เพราะเชื่อว่าถ้าสายสะดือตกน้ำจะทำให้เด็กตกน้ำและอาจตาย
ในภายหลัง สำหรับสายสะดือนี้แม่จะเก็บไว้เป็นเครื่องรางของขลังและยังเชื่ออีกว่า
ถ้าหากอยากได้ลูกสามัคคีกันและรักกัน ก็ให้นำสายสะดือมาถมิให้กินพร้อม ๆ กัน

พิธีเปิดปากเด็ก

เด็กเกิดมาจะนอนอยู่ในครรภ์ครบ ๓ วัน หมอจะทำพิธีเปิดปากเด็ก
แล้วจึงนำลงเปลและทำพิธีทำขวัญเด็ก พิธีเปิดปากเด็กนี้ใช้หนามหรือเข็ม ๓ เข็ม จิ้ม
น้ำคาวหรือขมหวานแล้วนำหนามที่จิ้มนี้แยเข้าไปในปากของเด็กให้เด็กกลืน เป็นการ
ถือเคล็ดว่า เด็กจะเป็นคนพูดได้เพราะอ่อนหวาน หลังจากพิธีเปิดปากเด็กก็มีพิธีลงเปล
พิธีเชิญแม่ชื้อและทำขวัญเด็กในเวลาต่อมา

การอยู่ไฟ

การอยู่ไฟนี้จะใช้เวลาประมาณ ๗ - ๘ วัน ของที่ห้ามกินในระหว่างการ

อยู่ไฟก็คือ มะดะกอ ถ้วยตานี มะขามป้อม มะยม อาหารที่กินกับข้าวมี ปลาแห้ง
กึ่งแห้ง พริกเกลือ ยำตะไคร้ เมื่อแม่อยู่ไฟครบกำหนดแล้วก็ถึงเวลา ออกไฟ ในการ
ออกไฟนี้หมอตำแยจะทำพิธีบัก ราก คือพิธีที่จะนำเครื่องบูชาที่ตั้ง รากออกเปล โดยต้อง
แจ้งให้ครูของหมอและของพ่อแม่ของ เด็กได้รับทราบด้วยแทนที่จะนำรากออกไปเฉย ๆ

เครื่องบูชาในพิธีบัก รากประกอบด้วย

๑. ปลาต้มสุกต้มยำ
๒. ข้าวเหนียว รากกะทิ
๓. หมาก ๓ ก้า
๔. เทียนไข ๓ เล่ม

เมื่อตั้ง เครื่องบูชาแล้ว หมอตำแยจะทำพิธีเชิญครูและเชิญตายายของครู
และของพ่อแม่เด็กมาพร้อมกัน เพื่อกิน เครื่องบูชาและช่วยปลุกบัก รักษาให้แม่นายเป็นปกติ
เร็ว ๆ ก็เป็นเสร็จพิธีการออกไฟ

หลังจากการอยู่ไฟ หมอจะหาวันที่เพื่อทำพิธีนำเด็กลงล่างคือลงมาเทียบกับ
ลึกลง เขาจะเตรียมเงิน ทอง รวงข้าว หินมีด ใสนาดากแล้วใส่ น้ำ ตัวเด็กจะห่อด้วย
ผ้าไหม แม่จะอุ้มเด็กลงมาที่พื้นให้เทียบของทุกอย่างในดาก ตอนเด็กเทียบย่างไปใน
ดากนั้นจะมีคนให้เงินเด็ก เชื่อกันว่าใครขึ้นเด็กจะมีเงินมีทองไว้ สำหรับสิ่งของในดาก
มีความหมายดังต่อไปนี้

น้ำ หมายถึงพระคงคา ซึ่งเราหากไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัย

กิน หมายถึงพระธรรมี่ ซึ่งจะหากเสียมิได้เช่นกัน เพราะเราต้องทำมา
ตากินอยู่และเป็นที่อาศัย

ดิน หมายถึงความหนักแน่น และมีความมั่นคง

เงินทอง หมายถึงทรัพย์สิน

รวงข้าว หมายถึงการทำมาหากินให้เจริญเมื่อก้าวเปลือกจะออกงาม
เจริญเติบโตต่อไป

มีก เป็นของป้องกันตัว

ประเพณีเกี่ยวกับงานศพ

กระบวนการและกิจกรรม

ประเพณีเกี่ยวกับงานศพของแต่ละถิ่นก็แตกต่างกันไปตามความเชื่อ
ศาสนาและสิ่งแวดล้อม แต่โดยส่วนรวมแล้ว แนวความคิดเกี่ยวกับผู้ตายจะเหมือนกับ
ประเพณีเกี่ยวกับงานศพที่มีกระบวนการหลายอย่างด้วยกันคือ

๑. การอาบน้ำ และแต่งตัวศพ

ลูกหลานญาติพี่น้องจะมาอาบน้ำศพ หมอหรือพระจะประกอบพิธีทำ
น้ำมนต์ น้ำมนต์นี้ประกอบไปด้วยใบมะกรูด ใบมะนาว ใบส้มป่อย ใบเฉียงพร้าว ใบหมาก
ไม้ เทียน เมื่อทำน้ำมนต์เสร็จ พระหรือหมอจะนำไปประที่ศพ หลังจากนั้นญาติพี่น้อง
จะไปช่วยอาบน้ำธรรมกลางสมน้ำมนต์อาบ ๑๖ ชั้น ชั้นที่ ๑๖ เป็นน้ำมะพร้าว เพราะ
ถือว่าเป็นน้ำบริสุทธิ์

เมื่อความน้ำเสีจก็แต่งตัวศพด้วยชุดแต่งกายชุดใหม่ การแต่งกายครั้งนี้ได้
 ใ้เสื้อแตกต่างจากคนที่ชีวิตอยู่คือ ใ้เสื้อกระดุมไว้ด้านหลัง หวีมไปข้างหน้า ชายพก
 อยู่ด้านหลังแล้วตามีง ตำน้ำหอม ตำหมากใ้ปากอก ใ้เงินเหรียญและแหวนในปากศพ
 แล้วยกศพวางบนผ้าขาวขนาดยาวพอที่จะห่อใ้มีกษัตริย์หิ้วแล้วมัดตราสังด้วยกำยิบ ที่มี
 มีคอกไม้รูปเทียนพนมมือ โดยทำเป็นกรวย มีคอกไม้ ๓ คอก หมาก ๓ คำ เทียน ๑ เฒ
 คอกไม้รูปเทียนนี้เชื่อว่าผู้ตายจะนำไปนมัสการพระธาตุจุฬามณีบนสวรรค์ การตราสังเป็น
 ๓ เพราะ คือ มัดที่เท้า ลำตัว คอ การมัดที่คอกหมายถึงห้วงอุกนุกคอก มัดที่ลำตัวคือ
 ห้วงหทัยสมบัติศูนย์กลางแล้วมัดข้อเท้าคือกรรยาหรือสามี่ ซึ่งมัดทั้งสามห้วงนี้คือ ห่วงของ
 มนุษย์ทุกคนยกเว้นพระอรหันต์

๒. การบรรจุศพและการตั้งศพ

การบรรจุศพเขาห้ามทำกันวันพุธ เพราะถือเป็นวันเน่าวันเปื่อย ผู้ใด
 ที่ตายวันพุธจึงห้ามเคลื่อนย้ายศพ ในโลงศพก่อนไปทางข้างประมาณ ๑ ใน ๓ หรือ ๑
 ใน ๔ มีไม้ขวางโลก ปู่ก้วยฝาก ๘ ซี่ ไม้ไผ่ ๘ ซี่ ฝาก ๘ ซี่ หมายถึงพระธรรม ๘
 คัมภีร์ที่พระสาวกศษ ข้างก้วยวางไม้ขนาดนี้ไว้ก้วยที่ใ้ในการห่อหุ้ม ๖ อัน ข้างข้างละอัน
 ต้องระวังมิใ้แฉกข้ามศพ เพราะเชื่อว่าผีจะแรง ส่วนการตั้งศพนั้นนิยมตั้งแต่ ๓ - ๘
 วัน

๓. การเผาศพ

ก่อนการเคลื่อนศพออกจากบ้าน ในตอนเช้านี้จะมีการถวายสังฆทาน
 เจ้าภาพจะต้องเตรียมเครื่องเบ็กทาง ซึ่งมีหมอน ๑ ใบ เสื้อ ๑ ผืน ถ้วยชาม ๓ ใบ

กาน้ำ รม จักวางไว้ที่ปากศพพร้อมด้วยข้าวบอควางไว้บนโลง ตอนแรกจะมีพระเบิกทาง
 ๑ รูป ถ้าในขณะที่เคลื่อนย้ายศพมีฝนตกมีความเชื่อว่าเป็นน้ำตาของผู้ตาย แสดงว่า
 คนตายมีคนรักมาก ผู้ที่อยู่อยู่เย็นเป็นสุข และในขณะที่เผาศพ หากมีฝนตกก็เชื่อว่า
 เทวดามาคัมภีรากับผู้ตายเป็นกนิมิต

๔. ลับธาตุ

เมื่อเผาเสร็จรุ่งขึ้นเจ้าภาพจะนิมนต์พระไปดับธาตุ ก่อนตั้งธาตุได้
 เจอน้ำราคมบริเวรที่เผาจนเย็นแล้วนำขี้เถ้าเป็นรูปคน หันหัวไปทางทิศตะวันตก แล้วนำ
 เฉากกระดูกวางไว้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ต่อจากนั้นก็เอาใบไม้มิทไว้ เอาสตางค์
 ไปรยไว้ข้างบน แล้วกลุ้มด้วยผ้าขาว นิมนต์พระชักมังคลูด จักเครื่องบูชาตามพิธีระของ
 ศพแล้ว แล้วเอาย้ำและใบไม้ออก แปรสภาพด้านนี้ให้หันหัวไปทางตะวันออก แล้วจึงเก็บ
 กระดูกใส่ผ้าขาว ตอนนี้ลูกหลานจะหาของที่ใส่ในปากผู้ตาย เชื่อว่าถ้าผู้ตายรักใคร่มาก
 จะหาของในปากผู้ตายได้

นอกจากกระบวนการดังกล่าวแล้ว สิ่งที่สำคัญที่สุดในงานศพก็คือ การหลอ
 ซึ่งเป็นการเล่นดนตรีชนิดหนึ่ง ที่ใช้เล่นในงานศพ คณะหลอจะมาเล่นงานศพวันไหน
 ก็ได้ จะออกจากงานได้ก่อนเมื่อใดเคลื่อนย้ายศพไปแล้ว การเล่นกาหลอปกติ จะเล่น
 ตั้งแต่ ๔.๐๐ - ๖๐.๐๐ น. ในขณะที่มีการแห่ศพ การหลอจะนำขบวนศพตามด้วยพระ
 เบิกทางและศพ หลังจากเสร็จพิธีแห่ศพ การหลอก็จะเลิกเล่น คนเล่นจะถือทิศทางดังนี้
 วันอาทิตย์ ห้ามพายัพ วันจันทร์ ห้ามบูรพา วันอังคาร ห้ามอีสาน วันพุธ ห้ามอุดร
 วันพฤหัสบดี ห้ามทักษิณ วันศุกร์ ห้ามปัจฉิม วันเสาร์ ห้ามอาคเนย์และทักษิณ เมื่อมีข้อห้าม

ดังนั้นจะเห็นว่าภาวะกาฬโรคจะไม่ออกทางประตูที่ทำไว้ ต้องล็อกโรงหรือออกข้างโรง
ฝากันจึงไม่แข็งแรงนัก

ประเพณีสงกรานต์หรือวันว่าง

ประเพณีสงกรานต์หรือวันว่างนี้เป็นพิธีวันขึ้นปีใหม่ของไทยแต่โบราณ
วันว่างเป็นวันที่แสดงถึงความพร้อมเพรียง ความกลมเกลียวของคนในชาติ นอกจากนี้
ยังระลึกถึงบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วอีกด้วย

ปกติวันว่างจะถือเอาวันที่ ๑๓ - ๑๕ เมษายน (เดือน ๕) ของทุกปี
ถ้าปี กมีเดือน ๘ สองหน ปีนั้นก็ถือเอาเดือน ๖

กระบวนการและกิจกรรม

วันก่อนวันว่าง

๑. ก่อนถึงวันว่าง ชาวบ้านจะรีบทำงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จ เช่น
จะต้องเก็บเกี่ยวข้าวในนาให้หมด ปศุภัณฑ์ให้เสร็จเรียบร้อย การทอผ้าก็ต้องรีบทำให้
เสร็จ ถ้าหากมีงานค้างอยู่จะถือว่าผิดจารีตประเพณีต้องถูกปรับไหม วิธีปรับคือผู้ถูกปรับ
จะต้องเลี้ยงกุเหนียวปด้างผู้กล่าวหาตามฐานะ

๒. ทุกบ้านต้องเตรียมอาหารไว้สำหรับประทานสำหรับ ๓ วัน เพราะ
ในช่วง ๓ วัน เป็นวันที่ห้ามทำงานทุกชนิด การเตรียมอาหารนี้จะต้องเตรียมไว้สำหรับ
ไปทำบุญที่วัดด้วย

๓. ต้องเตรียมเสื้อผ้าใหม่เพื่อสวมใส่ในวันว่าง รวมทั้งตัดเล็บตัดผมและ
ชำระร่างกายให้สะอาดด้วย

๔. ทำความสะอาดบ้านก่อนวันว่างสัก ๒ - ๓ วัน

๕. ทำความสะอาดวัด พระภิกษุสามเณรก็จะทำความสะอาดวัดก่อนวันว่างเช่นกัน ถ้าหากทางวัดไม่มีพระพวที่จะช่วยกันทำความสะอาดก็จะเรียกร้อง ใ้ชาวบ้านมาช่วยกัน ทางพุทธศาสนาถือว่าวัดเป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้าน ทุกคนจึงยินดีที่จะมาช่วยเพื่อพระภิกษุสามเณรและสถาบันศาสนาให้สืบต่อไป

๖. ชาวบ้านจะรวมกันเป็นคณะเพลงบอกเพื่อไปว่าประกาศถึงวันงานมีไ้ใหม่ คณะเพลงบอกนี้จะร้องไปทุกบ้าน เจ้าของบ้านจะเปิดประตูต้อนรับและเลี้ยงคูปูเสื่อเป็นอย่างดี

วันว่าง

สำหรับประเพณีทั่ว ๆ ไปนั้นในวันที่ ๑๓ นี้ เป็นวันที่ชาวบ้านไปทำบุญตักบาตรที่วัด แล้วนำอาหารมาแจกจ่ายแลกเปลี่ยนและพบปะสังสรรค์กัน บางวัดจะมีบังสุกุลกระดูกปู่ย่าตายาย สรงน้ำพระหรือผู้อาวุโสเพื่อแสดงความกตัญญู

สำหรับประเพณีของชาวนคร นั้น ในวันที่ ๑๓ หลังจากที่ได้อาบน้ำชำระร่างกายและแต่งตัวด้วยชุดใหม่แล้ว จะทำพิธีสะเดาะเคราะห์ เรียกว่าพิธีลอยเคราะห์ แล้วแห่พระพุทธรูปสิ่งศักดิ์ ไปประดิษฐานไว้ที่สนามหน้าเมืองวันนี้เขาเรียกวันส่งเจ้าเมืองเก่า วันที่ ๑๔ เป็นวันว่าง ชาวบ้านทุกคนหยุดงาน นำภักดีถ้ำการไปทำบุญตักบาตรที่วัด แล้วรอน้ำขอมาจากผู้ใหญ่ ส่วนวันที่ ๑๕ เป็นวันรับเจ้าเมืองใหม่ ชาวบ้านจะแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าใหม่ นำอาหารไปวัดและรอน้ำผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ก็จะให้ศีลให้พรผู้น้อย

หลังจากร่อนน้ำผู้ใหญ่แล้วชาวบ้านก็จะมาร่อนน้ำกันเองเป็นการแสดงความ
สนุกสนาน

ในวันว่างนี้สัตว์ทุกชนิดจะถูกปล่อยให้ได้รับอิสรภาพ เช่น นก หรือ ปลา
เป็นต้น สำหรับปลาในเขื่อนเมษายนนี้เป็นเขื่อนที่ร่อนมาก ทางภาคใต้เป็นระยะที่น้ำใน
ห้วยหนองคลองบึงแห้งมาก ชาวบ้านก็ช่วยกันแสดงความเมตตาแก่ปลาโดยจับปลาที่อยู่ในที่
ไม่มีน้ำ ไปปล่อยในที่ที่มีน้ำ

การแสดงรื่นเริง

การแสดงการรื่นเริงในวันว่างนี้มีหลายชนิดด้วยกัน คือ การเล่น
สะบ้าแลกเปลี่ยนผู้เล่นฝ่ายละ ๕ คน ปักสะบ้าให้ห่างกันประมาณ ๓ วา นั่งกันหน้า
เข้าหากัน ก่อนเล่นชักไม้สั้นไม้ยาวเพื่อดูว่าใครเป็นฝ่ายไต่ก่อน ผู้ยิงคนแรกยิงไป
ถูกสะบ้าฝ่ายหนึ่งก็ลูกก็จะนำคนไปตามจำนวนที่ถูกยิงลูก ทำอย่างนี้ไปเรื่อย ๆ การเล่น
อื่น ๆ ก็มี การแข่งเรือข่ง มอญซ่อนผ้า เป็นต้น

ที่สำคัญก็คือ การเล่นเพลงบอก คณะเพลงบอกจะไปร้องตามบ้านทุกวัน
จนครบ ๓ วัน

ข้อห้ามในวันว่าง

สำหรับข้อห้ามในวันว่างก็คือ

๑. ห้ามอาบน้ำในแม่น้ำลำคลอง
๒. ห้ามตัดต้นไม้
๓. ห้ามกล่าวคำหยาบ

๔. ห้ามเขียนตี ลงโทษ
๕. ห้ามดักขโมย
๖. ห้ามขึ้นต้นไม้
๗. ห้ามกักกันสัตว์เลี้ยงทุกชนิด

ประเพณีทำบุญเดือนสิบ

ประเพณีทำบุญเดือนสิบจะถูกกำหนดในวันแรม ๑๓ , ๑๔ , ๑๕ , คำของเดือนสิบ โดยทั่วไปเรียกกันว่า วันชิงเปรต หรือ วันสารท เชื่อกันว่าเป็นประเพณีทางศาสนาพราหมณ์ ทำพิธีเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตายหรือ เปตชน ซึ่งเรียกว่า พิธีศราทธะ คือการนำข้าวปลาอาหารไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว พร้อมทั้งส่งเสื้อผ้าไปให้ผู้ตาย โดยการเผาไปให้ ในขณะที่เดียวกันก็มีพิธีทางพุทธศาสนา รวมอยู่ด้วยคือ การนำอาหารมาถวายพระสงฆ์แล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย เพื่อเป็นการแผ่สงเคราะห์

กระบวนการและกิจกรรม

ก่อนวันทำบุญ

ก่อนวันทำบุญชาวบ้านจะเตรียมนำขนมที่จะนำไปวัด เช่น ขนม ลาข้าวพอง ขนมเทียน ขนมเบรฉิม ขนมเป็๊ก ขนมเจาะหู ขนมบ้า ขนมต้ม ข้าวปลาอาหาร ผลไม้ตามฤดูกาล เมื่อทำเสร็จแล้ว ก็จะนำสิ่งที่ทำนี้ไปให้ผู้สูงอายุ ลูกหลานผู้สูงอายุ จะให้สิ่ง ของ เช่นเดียวกันเป็นการตอบแทน

ขนมที่ทำนี้มีความหมายทั้งสิ้น เช่น ขนม ฉ่ำเทียนเดือนฟ้า การทำเป็นชิ้น
เล็ก ๆ เพราะเปรมที่มีปากเล็กเท่ารูเข็ม ข้าวพองเป็นเครื่องประดับ ขนมเจาะหูเป็น
ศตางค์ ขนมผ้าแทนเงิน ขนมเทียนแทนหมอน เป็นต้น

วันทำบุญ

วันทำบุญนี้ชาวบ้านจะแต่งกายอย่างสวยงามนำข้าวปลาอาหาร ขนม
ผลไม้ถึงกล่าวข้างกันไปทำบุญที่วัด ขนมส่วนใหญ่จะทำเป็นรูปเจดีย์ยอดแหลมและรูป
ทรงกลม

ในวัดจะมีการไหว้พระ สวดมนต์และบังสุกุลถวายสังฆทาน และกัณฑ์การ
ร่วมกัน พร้อมทั้งอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ตาย

อาหารส่วนหนึ่งจะนำไปตั้งที่ร้านเปรมและฉิมฐานให้เปรมมากิน จาก
ร้านเปรมจะมีการโยงสายสิญจน์ไปที่พระสงฆ์ หลังจากพระฉันท์อาหารเสร็จแล้ว จะมี
การชิงเปรม คือการแย่งชิงของที่ที่ตั้งเปรมมารับประทาน เพราะถือว่าการชิงเปรม
เป็นมงคลจะปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ

การชิงเปรมนี้ส่วนมากจะตั้งกันนอกวัดตั้งที่ใดก็ได้ เพราะยังมีความเชื่อ
อยู่ว่าเปรมบางพวกยังมีมาปลุกเข้าวัดไม่ได้ เมื่อทำบุญและชิงเปรมเสร็จแล้วชาวบ้าน
จะนำอาหารมารับประทานกัน แหม่งกัน แลกเปลี่ยนกัน เพื่อแสดงความเชื่อเพื่อเชื่อแก่กัน

ประเพณีชักพระ

ประเพณีชักพระเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า พิธีลากพระ ซึ่งเป็นประเพณีพื้นเมืองของชาวใต้ การลากพระคือ การลากพระทางเรือและทางบก จะเริ่มกันในเดือน ๑๑ แรม ๑ ค่ำ

ก่อนถึงวันชักพระหนึ่งสัปดาห์ ชาวบ้านจะป่าประภาศไปตามหมู่บ้าน เรียกการคุมพระ เพื่อให้ชาวบ้านไปทำบุญที่วัดจะกระทำไปจนถึงวันชักพระ

ก่อนถึงงานชาวบ้านจะมาช่วยกันสร้าง เรือพระหรือบุษบก และตกแต่งนมพระ คือที่ประดิษฐานพระพุทธรูป โดยสมมติให้เป็นที่ประทับของพระพุทธรเจ้าเมื่อคราวเสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ การตกแต่งนมพระนี้ เริ่มกันตั้งแต่เดือนสิบ เพราะต้องใช้เวลามากจะต้องออกแบบและลงดูรายละเอียดให้ถี่และดูสวยงามแห่งมีการประกวดกันด้วย

ส่วนเรือพระสำหรับชักพระทางเรือนั้น ชาวบ้านจะสร้างตามขนาดของเรือหัวเรือทำเป็นหัวพญานาค หางเรือทำเป็นรูปพญานาค

ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันที่เชื่อกันว่าพระพุทธรองค์เสด็จมาถึงประตูเมืองสังกัสสะ พุทธบริษัทที่รอรับเสด็จต่างเตรียมภัตตาหารเพื่อถวายเป็นที่เชื่อกันว่า ในวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ เป็นวันที่พระองค์เสด็จออกพระหลังจากที่ทรงจำพรรษาที่ดาวดึงส์เพื่อสนองธรรมโปรดพุทธมารดาและเทพยดาในเทวสมาคมบรรลุโสคานันท์หมด พระองค์ก็เสด็จวามุญย์โลกทางบันไดทิพย์ที่ระงินทร์ถวายให้ โดยถอดบัณเฑาะพิกุลเขาสีเนรุกรามายัง ประตูนครสังกัสสะ ครั้นถึงวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ก็เสด็จถึงประตู

เมืองคังถาว ชาวพุทธก็มาถวายการต้อนรับพระองค์โดยอัญเชิญพระพุทธรูปขึ้นประทับบนบุษบก ส่วนพระพุทธรูปที่ไว้คือ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร

วันทำบุญ

วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวบ้านจะพากันไปทำบุญออกพรรษาที่วัด เสร็จพิธีทำบุญก็จะอัญเชิญพระพุทธรูปหรือพระลากออกมาประทับฐานที่ศาลาแล้วตั้งน้ำพระเพื่อทำความสะอาด ใช้น้ำหอมเปลี่ยนเครื่องทรง ถอนคำมีพิธีสมโภชพระลากที่วัดและเทศนาเกี่ยวกับพุทธองค์เสด็จสู่ดาวดึงส์

วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ชาวบ้านจะไปทำบุญตักบาตรที่ตรงหน้าพระลาก โดยที่หน้าพระลากจะมีบาตรรับภัตตาหาร ชาวบ้านเรียกกันว่า ตักบาตรหน้าล้อ พระพุทธรูปนี้จะลากมาจากวัดมายังที่นี้ทุกวันนี้ไม่ทางวัดนัก เมื่อตักบาตร สมโภชเรือพระเสร็จ ก็จะมีการแข่งเรือ สลากไม้กัน ร้องเพลงเรือขับกล่อมแล้วจึงลากพระกลับวัด (การลากพระกลับวัดอาจจะเป็นวันรุ่งขึ้นก็ได้) เป็นอันเสร็จพิธีลากพระหรือชักพระ

ประเพณีตักบาตรรูปเทียน

ประเพณีตักบาตรรูปเทียนนี้เป็นประเพณีที่สร้างขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ และเป็นประเพณีของชาวนคร ๆ โดยเฉพาะ

กระบวนการและกิจกรรม

ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๘ เวลาประมาณบ่าย ๖ โมง พระสงฆ์จากวัดต่าง ๆ จะมาประชุมพร้อมเพรียงกัน ณ วัดมหาธาตุเพื่อรับมณฑบาตรรูปเทียน ชาว

บ้านจะเตรียมรูปเทียนเป็นมัลไว้ถวายพระเหล่านี้ เมื่อตักบาตรรูปเทียนแล้วชาวเมือง
 จะไปจุดเทียนตามฐานพระพุทธรูปและฐานเจดีย์ต่าง ๆ ในวัดมหาธาตุ
 ประเพณีนี้ เป็นประเพณีที่แสดงถึงความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งระหว่างพุทธ-
 ศาสนากับชาวนคร

ประเพณีการกวนมธุปายาสยาม

กำหนดการทำพิธีนี้ประมาณวันขึ้น ๑๖ - ๑๘ ค่ำ เดือน ๓

สำหรับความเป็นมาของประเพณีนี้ มี ๒ แนวคือ แนวแรก สันนิษฐานว่า
 ประเพณีการกวนข้าวมธุปายาสนี้ น่าจะเนื่องมาจากบทพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์
 ซึ่งทรงแสดงถึงบุพพาคิของอัญญาโกณฑัญญะผู้ซึ่งมีความประสงค์อันแน่วแน่ที่จะศึกษาธรรม
 เพื่อให้บรรลุธรรมก่อนผู้อื่น โดยในชาตินั้นอัญญาโกณฑัญญะเป็นคฤพี ชื่อ จุลกาช ให้นำ
 ข้าวมธุปายาสถวายพระพุทธองค์ และสาวก โดยอธิษฐานว่าผลทานนี้จะเป็นมถการให้
 ทานจึงได้บรรลุธรรมวิเศษก่อนบุคคลอื่น

ในแนวที่สอง สันนิษฐานว่าประเพณีนี้น่าจะมาจากพุทธประวัติ ตอนนาง
 สุชาดาถวายข้าวมธุปายาส ก่อนอภิสมโภชกาล หลังจากพระองค์เสวยแล้วก็ทรงบรรจุ
 อภิสมโภชกาลในตัวเอง

กระบวนการและกิจกรรม

สำหรับกำรปฏิบัติกรการกวนข้าวมธุปายาสนี้ จะกวนกันที่วัดโดยใ้ผู้หญิง
 พรหมจารีเป็นผู้กวน การกวนข้าวถึงเป็นมธุทานและยังประโยชน์สุขแก่ผู้ปฏิบัติ

ประเพณีการให้ทานไฟ

ประเพณีที่กำหนดให้มีขึ้นในหน้าหนาวประมาณเดือนยี่ของทุกปี

กระบวนการและกิจกรรม

เนื่องจากเดือนยี่เป็นเดือนที่อากาศหนาวมีคอกติ ชาวบ้านมีความเป็นห่วงพระภิกษุสงฆ์จะหนาวมาก จึงได้นักหมายกันยกเครื่องทำขนมไปนวดและก่อไฟทำขนมกันกันแต่เช้าตรู่ เมื่อขนมสุกก็นมทนตพระสงฆ์มาล้นที่ใกล้ ๆ ก่อไฟ หรือปูเสื่อที่ลานวัดแล้วมีกองไฟอยู่ตรงกลางและชาวบ้านต่างก็ประเคนขนมก่อนพระภิกษุจะให้ศีลให้พรผู้มาทำบุญ

ประเพณีนี้เป็นเครื่องแสดงถึงการธำรงพระพุทธศาสนาไว้โดยการรักษาพระสงฆ์พระสงฆ์เป็นส่วนหนึ่งของสถาบันศาสนาด้วย

โลกทรรศน์ของชาวไทที่ปรากฏในประเพณี

สำหรับโลกทรรศน์ของชาวไทที่ปรากฏในประเพณีดังกล่าวแล้วข้างต้นนั้น
พอจะวิเคราะห์ออกมาได้ดังนี้คือ

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์

โลกทรรศน์ในแง่นี้เท่าที่ปรากฏในประเพณีพอจะพิจารณาได้ดังนี้

๑. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสภาพของบุคคลอื่นใดก็ตาม

๑.๑ บุคคลที่มีต่อสตรีเพศ

จากประเพณีที่ได้ศึกษามาโลกทรรศน์นี้อยู่ในประเพณีแต่งงาน ผู้หญิงจะต้อง
เป็นผู้มีคุณสมบัติของกุลสตรี มีความขยันอดทนทำงานบ้านงานเรือน มีความละเอียดถี่ถ้วน
จะเห็นได้จากก่อนการสู่ขอจะมีการไปคุยผู้หญิงที่จะไปขอว่า บ้านเรือนจักเป็นระเบียบเรียบร้อย
ร่วยไหม การทอผ้าเรียบร้อยไหม ถ้าทอผ้าเรียบร้อยแสดงว่าผู้ทอมีความละเอียด สุขุม ใจเย็น
ประณีต นอกจากนี้ยังเข้าไปดูในครัวหรือดูการตำเครื่องว่าเป็นจังหวัดหนักแน่นหรือไม่
ถ้าจังหวัดหนักแน่นก็แสดงว่าเป็นผู้มีใจคอบหนักแน่น ขยันขันแข็ง

๑.๒ โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อวัย เท่าที่ปรากฏในประเพณีโลกทรรศน์ด้านนี้

ได้แก่ การบวชของผู้มีอายุใส ซึ่งพบในประเพณีวันว่างหรือสงกรานต์ หลังจากที่ถึงสกุลกระดูก
ปู่ย่าตายายแล้ว ก็จะมีการสร้างน้ำพระและผู้อาวุโสเพื่อเป็นการแสดงความเคารพ นอกจากนี้
ในประเพณีการทำบุญเกื้อนดิบ ผู้น้อยหรือผู้เยาว์จะนำขนมไปแจกจ่ายผู้อาวุโสในหมู่บ้าน

นอกจากนี้ในประเพณีการแต่งงานต้องรอได้บุตรสาวคนโตแต่งงานเสียก่อนคนต่อมาจึงจะแต่งงานได้ และหลังจากพิธีแต่งงาน ๕ - ๗ วัน เจ้าบ่าวจะพาเจ้าสาวไปไหว้ญาติผู้ใหญ่ที่อยู่ใกล้และไกลเพื่อเป็นการแสดงความเคารพและรู้จักญาติพี่น้อง

๒. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อระบบเครือญาติและครอบครัวซึ่งปรากฏออกมาในรูปของ

โลกทรรศน์ที่มีต่อกู่ครอง เห็นได้จากประเพณีการแต่งงานชาวไทส่วนใหญ่จะนิยมประเพณีคลุมถุงชน ผู้ปกครองจะเป็นผู้เลือกคู่ครองให้ เพราะมีความเชื่อว่าผู้ใหญ่น่าเชื่อถือกว่าก่อนมีประสมกรรมแล้วคนคู่ครองมาก่อน จึงควรจะเป็นผู้เลือกคู่ครองได้ นอกจากนี้ภรรยาจะต้องปรนนิบัติเอาใจสามี จะเห็นได้จากพิธีวันไหว้ก่อนแต่งงานเจ้าสาวจะเตรียมเครื่องแต่งกายชุดใหม่จากการทอของตัวเองได้เจ้าบ่าวนั่งห่มในวันงาน สิ่งที่ขาดเสียมิได้ก็คือ การเคารพบูชาสามีจะเห็นได้จากการกราบไหว้สามี ๓ ครั้ง ในพิธีเช่นไหว้กายาย และพิธีส่งตัวเจ้าบ่าวเจ้าสาวเพื่อเป็นการแสดงว่า สามีเป็นผู้นำของครอบครัวภรรยาพึงปรนนิบัติและเคารพบูชา

๓. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อกลุ่มชนและสังคม

เท่าที่ปรากฏในประเพณีโลกทรรศน์ล้านน้ำนี้แก่ โลกทรรศน์ต่อศาสนา ชาวไทลื้ออัสลามันสงฆ์เป็นที่พึงพอใจ และศรัทธาในศาสนามาก ชาวบ้านให้ความสนใจต่ออัสลามันสงฆ์มาก จะเห็นได้จากทุกประเพณีถึงกล่าวแล้ว แม้มีพิธีพรหมก็ยังมีการทำบุญตักบาตรหรือทำสังฆทานในศาสนาพุทธด้วย ตั้งแต่ประเพณีการเกิด พิธีแต่งงาน พิธีศพ ประเพณีส่งกรานต์ ประเพณีชักพระ ประเพณีทำบุญเดือนสิบ ชาวบ้านจะตักบาตร

ทำบุญก่อนเข้าก่อน จึงจะทำพิธีเช่นไหว้ในภายหลังการทำบุญจะไปทำที่วัดเพราะถือว่า
วัดเป็นที่รวมจิตใจของชาวบ้าน เนื่องจากสถาบันศาสนาเป็นที่พึ่งทางใจ ชาวใต้จึงถือว่า
ทั้งวัดและพระสงฆ์สำคัญมาจะเห็นได้จากประเพณีตักบาตรรูปเทียน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์
ลึกซึ้งระหว่างชาวใต้กับพุทธศาสนา และประเพณีการให้ทานไฟ ซึ่งชาวใต้มีความเป็นห่วง
พระภิกษุสงฆ์มากเนื่องจากเป็นหน้าหนาว จึงได้เตรียมเครื่องใช้อุปกรณ์ไปทำขนมเลี้ยงพระ
ที่วัดเป็นต้น

๔. โลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อแนวทางการดำเนินชีวิต

โลกทรรศน์ค่านิยมที่ปรากฏในประเพณีได้แก่ ต่อจारीตประเพณี ชาวใต้ยึดมั่น
ในจारीตประเพณีมาก ประเพณีทั้งหลายตั้งแต่ประเพณีการเกิด การแต่งงาน งานศพ
สงกรานต์ และอื่น ๆ ดังกล่าวแล้วจะต่างกันเป็นประเพณีตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน โดย
เฉพาะประเพณีวันว่างถ้าผู้ใดทำงานไม่เสร็จหรือมีงานค้างค้ำอยู่ในวันว่างจะถือว่าผิด
จारीตประเพณีและมีการปรับโทษใหม่เป็นต้น

นอกจากโลกทรรศน์ที่มีต่อจारीตประเพณีแล้ว ชาวใต้ยังรักความสนุกสนาน
ซึ่งเป็นโลกทรรศน์ที่เด่นชัดของชาวใต้มาก เนื่องจากชาวใต้มีนิสัยชอบสนุกสนานนี้เอง
จะเห็นว่าในงานพิธีทุกอย่างจะมีการรื่นเริงและมหรสพควบคู่ไปด้วย ไม่ว่าจะเป็นงาน
มงคล เช่น งานแต่งงาน งานอวมงคล เช่นงานศพก็จะมีกาห่ดอเล่นในงาน ประเพณี
เคื่อนสิบก็แสดงให้เป็นทั้งการทำบุญระลึกถึงผู้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการแสดงความสนุก
รื่นเริงด้วยการชิงเปรต ดังกล่าวแล้วข้างต้น ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่สนุกสนานยิ่งได้แก่
ประเพณีชักพระ ซึ่งมีการตกแต่งเรือลากพระอย่างสวยงาม มีการแข่งเรือร้องเพลงเรือ
กันอย่างสนุกสนาน

ความเชื่อเพื่อเผื่อแผ่เป็นค่านิยมสำคัญของชาวไท้ จะเห็นได้จากการทำบุญต่าง ๆ จะมีการแลกเปลี่ยนข้าวปลาอาหารกัน เช่น งานเค็อนสิบ เค็อนสิบเอ็ค (ชักพระ) วันสงกรานต์หรือวันว่าง หลังจากเสร็จพิธีจะมีการสนุกรื่นเริงพร้อมกับแลกเปลี่ยนอาหารกันรับประทาน

ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นการวิเคราะห์โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อมนุษย์ ซึ่งปรากฏออกมาในรูปของโลกทรรศน์ที่บุคคลมีต่อสตรีเพศ มีต่อวัย มีต่อคูครอง มีต่อศาสนา มีต่อจารีตประเพณี รักความสนุกสนานและเชื่อเพื่อเผื่อแผ่

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติ

โลกทรรศน์ด้านนี้วิเคราะห์ได้ในรูปของ

๑. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่องานลับของธรรมชาติซึ่งมีความเชื่อในเรื่องที่ธรรมชาติมีอำนาจเพราะฉะนั้นการกระทำบางอย่างที่เป็นธรรมชาติอาจให้คุณและโทษได้ เช่น เกี่ยวกับการเกิดของเด็ก ห้ามขยี้คางคกเพราะจะทำให้คลอดยาก ห้ามตอกตะปู จะทำให้คลอดยาก ห้ามตอไขเพราะจะทำให้ลูกแห้ง ห้ามไปงานศพเพราะกลัวผีจะแอบมาบ้าน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นการกระทำตามธรรมชาติของมนุษย์แท้ ๆ แต่เนื่องมาจากธรรมชาติมีอำนาจ จึงอาจลงโทษได้

ความเชื่อในเรื่องทิดทาง ก็เป็นค่านิยมที่สำคัญของชาวไท้ จะเห็นได้จากประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีงานศพ ตอนที่กาหลอเล็กเล่นแล้วคนเล่นจะออกทางประตู ใจต้องกลัวภัย เลิกเล่นวันใดก็ให้ห้ามออกทางประตูนั้น เช่น วันอาทิตย์ห้ามพายัพ วันจันทร์

ห้ามมูรธา วันอังคารห้ามอีสาน วันพุธห้ามอุกร วันพฤหัสบดีห้ามทักษิณ วันศุกร์ห้ามปัจฉิม
วันเสาร์ห้ามอาคเนย์และหริศ

ความเชื่อเรื่องจำนวน ความเชื่อนี้มีมากในประเพณีชาวลีต เช่น ประเพณี
การเกิด ตอนไปฝากท้องให้ทำของที่เป็นจำนวนก็ไปให้หมดคำแย เช่น หมาก ๓ ลูก
พดู ๑ กำ เทียนไข ๑ เล่ม เป็นต้น เพื่อไม่ให้มีลูกแฝด เพราะการคลอดลูกแฝดอาจจะ
เป็นอันตรายต่อเด็กในครรภ์และแม่

๒. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อจินตนาการจากธรรมชาติซึ่งปรากฏในรูปของ
ความเชื่อว่ามีเทพเจ้าแห่งธรรมชาติจะเห็นได้จากประเพณีการเกิด หลังจาก
คลอดแล้วหมอคำแยจะนำหัวโพลมาผูกมือแม่ และข้อมือเด็กเพื่อไม่ให้แม่ช้อมาหลอกหลอน
เพราะเชื่อว่าแม่ช้อเป็นผู้ที่ปกป้องรักษาเด็ก แม่ช้อคอยระวังรักษาอยู่ตั้งแต่ในครรภ์

ความเชื่อต่อธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณ ชาวลีตถือว่าวิญญาณอยู่ในโลก
ไม่สูญหายจะสิงสถิตย์อยู่ในสิ่งต่าง ๆ เช่น ประเพณีเคื่อนสิบ มีการชิงเปรตกัน ไร่เปรต
จะตั้งอยู่นอกวัด ส่วนมากจะอยู่ที่ต้นไม้ เพราะถือว่าวิญญาณเปรตจะอยู่ที่ต้นไม้และวิญญาณ
บางชนิดเข้าวัดไม่ได้จึงต้องตั้งไร่ข้างนอก

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อธรรมชาติดังที่กล่าวแล้วนั้น ปรากฏออกมาในรูป
ของความเชื่อที่ว่าธรรมชาติมีอำนาจความเชื่อในเรื่องทิศทาง ความเชื่อในเรื่องจำนวน
ความเชื่อว่ามีเทพเจ้าแห่งธรรมชาติ และความเชื่อต่อธรรมชาติที่เกี่ยวข้องกับวิญญาณ

โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ

โลกทรรศน์นี้ ในประเทศของชาวตะวันตกได้เป็น

๑. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อคติเกี่ยวกับคุณไสย ซึ่งวิเคราะห์ได้ดังนี้คือ

ความเชื่อเรื่องโชคกลางชาวใต้ เชื่อถือกันมานาน จึงปรากฏว่าประเพณีส่วนใหญ่จะมีความเชื่อคือโชคกลางอยู่ ตามประเพณีที่กล่าวข้างต้นนั้น ความเชื่อคือโชคกลางปรากฏอยู่ในประเพณีเกี่ยวกับการเกิด เช่น ห้ามคนท้องนั่งคาประตู่เพราะเชื่อว่าจะคลอดลูกไม่ออก ห้ามอาบน้ำกลางคืนเพราะเชื่อว่าจะแผคน้ำ ห้ามทำสายสะคือเด็กตกน้ำเชื่อว่าเด็กโตขึ้นจะตายห่วยการตกน้ำ เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบัน ความเชื่อนี้ก็ยังปฏิบัติกันอยู่

ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ ภาคอากาศ ความเชื่อเรื่องนี้มีอยู่ในประเพณีส่วนใหญ่ของชาวใต้ เนื่องจากลัทธิพรหมณ์เข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ความคิดเรื่องไสยศาสตร์จึงตามมากว้าง ในพิธีต่าง ๆ ทางศาสนาแม้จะมีพิธีเกี่ยวกับไสยศาสตร์ควบคู่ไปด้วย เช่น ในประเพณีการเกิด ถ้าหากคลอดออกนั้นรกยังไม่ออก หมอคำแยจะใช้คาถา อุณฺหฺมฺมา เสกน้ำให้รับประทาน รกก็จะออกมาทันทีและตอนเด็กคลอดออกมาแล้ว ตอนจะตัดสะดือเด็กก็ต้องมีคาถาอากาศ โดยเอาเหรียญเงินหรือเหรียญทองวางรองรับสายสะดือและว่ากาลาก่อนตัดสายสะดือ สายสะดือจะหล่นภายใน ๕ - ๗ วัน ในประเพณีแต่งงานเราก็จะพบว่าใช้คาถาในการ เวียนสา เวียนหมอน เรียกว่าคาถาดิถีที่หลัง เป็นการอวยพร คู่บ่าวสาว

ความเชื่อเรื่องอุกฤษยาม เรื่องอุกฤษยามภูเหมือนจะมีอิทธิพลต่อชีวิตชาวใต้
 มากพอสมควร เพราะเขามีความเชื่อว่าคุณต้องเรื่องอุกฤษยามจะทำให้เป็นมงคลแก่
 ชีวิตแก่ผู้กระทำ ประเพณีที่มีการหาอุกฤษยามไต่แก่ ประเพณีการแต่งงาน ฝ่ายชายจะหา
 อุกฤษยามไปส่งฝ่ายหญิงพร้อมจักษันหมากไป ๓ ชันก่อนออกเดินทางหรือเคลื่อนขบวนขันหมาก
 ก็ต้องหาอุกฤษยามในการเคลื่อนขบวน และในวันแต่งงานก็ต้องหาอุกฤษยามเสียบก่อนปลุกจะนิยม
 แต่งในเคื่อนว้าย เกื่อน ๘ และเกื่อน ๕ วันตามมี วันพุธ วันเสาร์ และวันอังคาร มีภาวนิต
 เกี่ยวกับการแต่งงานว่า วันพุธห้ามดูสาว ประเพณีอีกอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับอุกฤษยามก็คือ
 ประเพณีการตาย มีข้อห้ามว่า การบรรจุศพในโลงนั้น ห้ามทำในวันพุธ เพราะถือว่าวัน
 พุธเป็นวันเนาเมื่อผู้ ตายวันพุธจึงห้ามเคลื่อนย้ายศพ

๒. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อกติเกี่ยวกับดวงวิญญาณและภูติผีปีศาจ

สำหรับโลกทรรศน์ทางด้านนี้เป็นความเชื่อของชาวใต้ที่ว่าวิญญาณและภูติผี
 ปีศาจมีอยู่ทั่วไปในธรรมชาติ วิญญาณหรือภูติผีที่ชาวใต้เชื่อว่ามี

ผีบรรพบุรุษ ซึ่งชาวใต้เรียกว่า ผีตายาย ผีตายายนี้ชาวใต้ถือว่าเป็น

วิญญาณของบรรพบุรุษที่คอยพิทักษ์รักษาอุทิศทาน ในประเพณีการเกิดจะทำพิธีไหว้ตายาย
 ตอนเตรียมคลอด เพื่อให้ช่วยพิทักษ์รักษาให้ปลอดภัยทั้งแม่และลูก ในประเพณีแต่งงานจะมี
 พิธีไหว้ตายายในวันไหว้หรือวันแต่งงานในขณะที่เจ้าบ่าวขึ้นบนบ้านเจ้าสาว จะต้องมีการทำ
 พิธีไหว้ผีเรือนหรือผีปู่ย่าตายายของฝ่ายหญิง นอกจากนี้ประเพณีทำบุญเกื่อนสิบหนึ่งเดือน
 ประเพณีที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปให้กับเปรตหรือผีบรรพบุรุษโดยเฉพาะมีการตั้งร้าน

เปเรตซึ่งแล้วอธิษฐานให้มีทายายมากิน จากร้านเปเรตก็จะโยงสายสินธุขึ้นไปทีพระสงฆ์
เพื่อทำพิธีชวด การตั้งร้านเปเรตต้องตั้งใต้ถุนไม้เพราะเปเรตหรือผีบรรพบุรุษบางจำพวก
มีบาปมากเข้าวัดไม่ได้ ชาวบ้านเกรงจะไม่ได้กินข้าวปลาอาหาร จะเห็นว่าชาวไต้หวัน
มีความกลัวภูตเวทิตอบบรรพบุรุษที่ดวงดับไปแล้ว

๓. โลกทรรศน์ที่มนุษย์มีต่อกติทางศาสนา

ประเพณีต่าง ๆ ถึงโลกแล้วแล้วข้างต้นนั้น จะเห็นว่าพิธีกรรมทางศาสนา
พุทธและพราหมณ์ปะปนอยู่ด้วยเสมอ ทั้งนี้เพราะชาวไต้หวันอิทธิพลพุทธศาสนาและศาสนา
พราหมณ์จากอินเดียและได้นำมาผสมผสานกันประกอบกับค่านิยมและความเชื่อทั้งสอง
ศาสนาเข้ากันได้ จึงมิให้เป็นอุปสรรคแก่อย่างใด

ชาวไต้หวันมีความศรัทธาในศาสนาอย่างแรงกล้า จะเห็นว่าประเพณีส่วนใหญ่
จะมีวัฏเป็นศูนย์กลางของการทำบุญและสักการะเนื่องมาจากศาสนาพุทธเป็นชีวิตจิตใจ
ของชาวพุทธนี้เอง จึงได้มีประเพณีที่ทางไฟเกิดขึ้นเป็นการทะนุบำรุงศาสนาโดยการ
เลี้ยงกุสพระสงฆ์ นอกจากนี้ยังมีประเพณีที่เกี่ยวกับรูปเทียนซึ่งเป็นประเพณีที่แสดงความ
สัมพันธ์ระหว่างชาวไต้หวันกับพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง

การเชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด และกฎแห่งกรรม ชาวไต้หวันเชื่อในเรื่อง
นี้มาก เช่น ในประเพณีทำบุญเดือนสิบ ซึ่งเรียกกันว่า วันชิงเปเรตนั้น เขาถือว่าผู้ตาย
หรือเปเรตนั้นยังเวียนว่ายตายเกิดอยู่เพราะกฎแห่งกรรมผู้มีชีวิตอยู่จึงต้องทำบุญอุทิศ
ส่วนกุศลไปให้เพื่อไม่ให้บรรพบุรุษที่ตายไปนี้คอยากจะเห็นว่า ขนมและอาหารที่นำไป

ทำพิธีฝังศพให้กับทั้งสี่คน เช่น ขณะเวลาตอนเช้ามืด ขนมหางเป็นเครื่องประดับ ขนมหาง
เจาะหูเป็นสองข้าง เป็นคน นอกจากนี้ยังเป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ตนผู้ล่วงลับไป
แล้ว การที่ผู้มีชีวิตอยู่กระทำเช่นนี้เท่ากับเป็นการสร้างกรรมดีให้กับตัวเองด้วย เกิกลมา
ในชาติหน้าจะมีบุญ ส่วนประเพณีดีที่ประเพณีหนึ่งที่ยุ่กระทำจะได้อยู่ในชาติหน้าก็คือ ประเพณี
กวนมธุปายาส ผู้กระทำพิธีนี้จะไ้บุญสูงสุดเพราะถือว่าผู้กระทำกระทำเพื่อศาสนา

จากที่กล่าวมาทั้งหมดที่ผู้วิจัยเห็นโลกทรรศน์ที่ปรากฏในประเพณีนั้น ที่แสดง
ให้เห็นค่านิยมของชาวไทที่เด่น ๆ ก็คือ

๑. ชาวไทนิยมรักความสนุกสนานและรื่นเริง
๒. มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน
๓. มีความศรัทธาในพุทธศาสนา
๔. มีความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ และหัตถกรรมทางพุทธศาสนา
๕. มีความกตัญญูต่อบุคคลที่ตนยอมรับ
๖. เคารพยกย่องผู้อาวุโส

ทั้ง ๖ ประการนี้เป็นสิ่งที่ขาดเสียมิไ้ในชีวิตของชาวไท

ตัวแปรซึ่งเป็นขบ่เกิดของโลกทรรศน์

ถ้าเราจะมาพิจารณากันว่า มีตัวแปรอะไรที่ทำให้ชาวไทมีโลกทรรศน์ดังกล่าว
แล้วข้างต้น ก็น่าจะวิเคราะห์ไ้กว่าโครงสร้างของวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้คือ

โครงสร้างของวัฒนธรรมของภาคใต้

โครงสร้างของวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้นมีหลักการสำคัญอยู่ ๔ ประการคือ

๑. ศาสนา สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในฐานะที่เป็นกลไกช่วยกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรม เป็นที่ทราบกันว่า "ภาคใต้มีศาสนาพุทธเป็นแกนนำกำหนดวิถีชีวิตของชาวพื้นเมืองภาคใต้ ให้ประพฤติปฏิบัติตามแนวหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า"^๑ เพราะฉะนั้น หลักธรรมคำสั่งสอนที่ภาคใต้เข้ามาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมชีวิตของชาวใต้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ศาสนาพราหมณ์ก็สอดแทรกเข้ามาในค่านิยมพิธีกรรมควบคู่ไปกับศาสนาพุทธทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ศาสนาพราหมณ์เข้ามามีบทบาทในแถบภาคใต้เป็นเวลาหลายร้อยปีและฝังลึกลงไปในชีวิตจิตใจของชาวใต้เป็นเวลายาวนานกว่าศาสนาพุทธ สถานที่สำคัญของศาสนาพราหมณ์ เช่น โขสม์ วิหาร จะปรากฏอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง และไชยาเป็นส่วนใหญ่ ส่วนศาสนาอิสลามเข้ามาภายหลัง มาเผยแพร่อยู่แถบ ๔ จังหวัดภาคใต้ ดังกล่าวแล้วจะเห็นว่าภาคใต้ประกอบด้วยศาสนาใหญ่ ๆ ๓ ศาสนา ซึ่งทำให้วิถีชีวิตแตกต่างกันด้วย ได้แก่ ศาสนาพราหมณ์ พุทธและศาสนาอิสลาม

๒. เกษตรกรรม อาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวใต้ ส่วนใหญ่จะทำนา ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ และทำการประมง จะเห็นว่าชนบทร่มเนียน

^๑ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘

ประเพณีต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเกษตร เช่น การทำนา การเกี่ยวข้าว ^๒ ก็ยังปรากฏอยู่ในวรรณกรรมพื้นบ้านส่วนใหญ่ เช่น เพลงร้องเรือ เพลงนา และวรรณกรรมพื้นบ้านอื่น ๆ ^๓ และการนำผลไม้หรือผลิตภัณฑ์ทางเกษตรมาใช้ในประเพณีต่าง ๆ ก็แสดงให้เห็นว่าภาคใต้อุคสมัยบูรณทางเกษตรกรรม ตลอดจนอุปนิสัยใจคอที่ร่าเริงและขอมย่อบุคคลนั้นก็เป็นผลเนื่องมาจากความอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้อันเอง

๓. ภูมิศาสตร์ ภาคใต้อุคสมัยสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ที่เป็นป่า เขา แม่น้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ ประชากรกำลังชีพช่วยอาชีพการเกษตร ชาวพื้นเมืองรู้จักบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รู้จักนำมาใช้และนำมาปรับปรุงใช้สอยให้ได้ประโยชน์มากที่สุด จึงไม่สงสัยเลยว่าเหตุที่ชาวพื้นเมืองภาคใต้อุคสมัยมีภาษา อาหาร การกินอยู่ การดำรงชีวิต เครื่องมือเครื่องใช้ ศิลปกรรม หัตถกรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์เป็นของตนเอง ก็เพราะเอกลักษณ์ทางภูมิศาสตร์ช่วยเกื้อกูลโดยตรงนั่นเอง ความอุดมสมบูรณ์ของภาคใต้ สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์นี้จะปรากฏอยู่ในวรรณกรรมพื้นบ้านแทบทุกประเภท และแทรกอยู่ในประเพณีส่วนใหญ่ เช่น ประเพณีชักพระทางน้ำ เป็นต้น

^๒ กระจายละเอียดเพิ่มเติมที่ วิเชียร ๓ นคร , นครศรีธรรมราช (กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์, ๒๕๑๑), หน้า ๑๕๓ - ๑๕๔, ๒๓๘ - ๒๓๙, ๒๓๙ - ๒๓๘

^๓ กระจายละเอียดเพิ่มเติมที่ ภิภูโย จิตต์ธรรม, เพลงชาวบ้าน (สงขลา : โรงพิมพ์เมืองสงขลา, ๒๕๑๖), หน้า ๓๓ - ๕๖, อุกม หนูทอง, วรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ ประเภทนิทานประโลมโลก (สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๑๑), หน้า ๖๗, ๗๓, ๑๖๐-๑๖๔

๘. การศึกษาอบรม ชาวไทยรู้จักผลิตหนังสือตัวเองตั้งแต่โบราณกาล หลักฐานปรากฏอยู่ในศิลาจารึกกรุงสุโขทัย ศิลาจารึกกรุงทวารวดี (สมัยศรีวิชัย) และพงศาวดารเก่า ๆ ที่เกี่ยวกับภาคใต้ การมีหนังสือยอมแสดงถึงความเจริญทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นอย่างดี ภาษาของหนังสือในสมัยก่อนจะปรากฏเป็นภาษาบาลีสันสกฤต อาหรับ ขอมเทศและไทย

การจารึกในภาคใต้ในสมัยโบราณนั้นมักจารึกกันในสมุดคำ (มุลก่า) และสมุดขาว (มุลขาว) การศึกษาสมุดคำสมุดขาวขึ้นใช้เองนี้แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการศึกษาอีกด้วย วรรณคดีที่บ้านหลายเรื่องด้วยกัน เช่น พระรถเมรี สังข์ทอง ฯลฯ ก็ได้จารึกไว้ในสมุดปกคำและตกทอดเป็นมรดกมาจนทุกวันนี้

การผลิตอุปกรณ์การศึกษาขึ้นใช้เอง เช่น สมุดคำ สมุดขาวนี้ ทำให้ชาวพื้นเมืองตื่นตัว และศึกษาหาความรู้กันอย่างกว้างขวางและจารึกวิชาความรู้ไว้เป็นมรดกมาจนถึงปัจจุบัน ชาวพื้นเมืองได้รับการอบรมสั่งสอนศิลปวิทยาการต่าง ๆ อย่างกว้างขวางจนเกิดคว้ขึ้นหลายท่าน การบวชเรียนถือเป็นการศึกษาหาความรู้ไปในตัว ซึ่งค่านิยมนี้จะปรากฏอยู่ในวรรณกรรมที่บ้านหลายเรื่องด้วยกัน จากการศึกษาหาประสบการณ์ของชาวบ้านนี้เองจึงทำให้เกิดการเอนต่าง ๆ ที่ตกทอดมาจนปัจจุบัน อันได้แก่ หนังสือละลึงมโนห์รา มะโย่ง และ เพลงบอก เป็นต้น รวมทั้งเรื่องคาถาอาคมก็เป็นวิชาที่สืบเป็นมรดกตกทอดกันมา

จากการศึกษาถึงโครงสร้างของวัฒนธรรมภาคใต้ดังกล่าวแล้ว ก็พอจะสรุปได้ว่า มรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านภาคใต้นั้นปรากฏอยู่ใน

๑. แนวความคิด ความเชื่อถือ ความรู้ อุดมการณ์ และโลกทรรศน์

ของชาวพื้นเมืองภาคใต้ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา จากประเพณีการดี จากภูมิศาสตร์ จากคตินิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะปรากฏอยู่ในวรรณคดีท้องถิ่น คำขวัญ เพลง คำสุภาพ ปริศนา คำทาย ด้ายแทง เพลงร้องเรือ การละเล่นพื้นเมือง ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เป็นต้น

๒. พิธีกรรม คือ ขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ที่ชาวพื้นเมืองถือปฏิบัติต่อกันมาแต่บรรพบุรุษ จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต จะขาดเสียมิได้ เป็นค่านิยมที่ฝังแน่นลงไป ในจิตใจ พิธีกรรมดังกล่าวได้แก่ ประเพณีสำคัญทางศาสนาในรอมมี เช่น สงกรานต์ เข้าพรรษา ออกพรรษา สารทเดือนสิบ เป็นต้น และประเพณีเกี่ยวกับชีวิตซึ่งได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

๓. โบราณสถานและโบราณวัตถุ โบราณสถานและโบราณวัตถุนี้ ได้แก่ วัด เมืองโบราณ แหล่งโบราณคดี ศาสนสถาน พระพุทธรูป เครื่องดนตรี เงินตรา เป็นต้น ในภาคใต้อุบัติโบราณสถานและโบราณวัตถุมากมาย เพราะเป็นถิ่นแดนที่เจริญรุ่งเรืองมาแต่โบราณกาล

๔. การละเล่นพื้นเมือง เช่น เกมชักจี่ การเล่นสนุก คนตรี ละคอน ฟ้อนรำเพื่อการบันเทิง ซึ่งได้แก่ หึงตะลุง มโนตรา เพลงบอก มะโย่ง ร่องเง็ง กาทอด เป็นต้น

๕. ภาษาและหนังสือ ได้แก่ภาษาพูดและภาษาเขียนตลอดจนผลงานวรรณคดีที่เป็นลายลักษณ์และปราศจากลายลักษณ์ทั้งโคลง โคลง ร้องเร็ว เพลงนา เพลงบอก นิทาน คำบอกเล่า ตำนาน นิยายปรัมปรา คำราชา คำราชาคมอสุ ลายแทง เวทมนต์คาถา ศัพท์จำนวน เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้แสดงออกถึง ค่านิยมและความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวพื้นเมือง

บรรณานุกรม

นิทรรศการทางวัฒนธรรม "ชีวิตไทยมีค่า" ครั้งที่ ๒ ณ วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
หอสมุดแห่งชาตินครศรีธรรมราช พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรี
ธรรมราช. ๒๘ กันยายน - ๑ ตุลาคม ๒๕๖๑.

บรรณคดี วีระชัย, สังคมวิทยา มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๖๔.

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๖๕.

พิทยา สายหู, ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย,
๒๕๖๖.

ไพฑูรย์ เครือแก้ว, ลักษณะสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๓ กรุงเทพฯ : มพิช, ๒๕๖๘

ภิญโญ จิตต์ธรรม, ขนบธรรมเนียมประเพณี. สงขลา : มงคลการพิมพ์, ม.ป.ป.

ภิญโญ จิตต์ธรรม, ความเชื่อ. สงขลา : มงคลการพิมพ์, ๒๕๖๖. (คตินาว
บ้านอันกับ ๕)

วิเชียร ณ นคร, และคนอื่น ๆ. นครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษร
สัมพันธ์, ๒๕๖๑.

วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้. ชีวิตไทยมีค่า. นครศรี
ธรรมราช : ๒๕๖๑.

วิภา กงกะนันทน์, วัฒนธรรมทางวรรณกรรมของไทย. เอกสารปาฐกถาที่
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย. มานุษยวิทยา จิตวิทยาสังคม สังคมวิทยา
พัฒนาการ แนวความคิดและทฤษฎี. กรุงเทพฯ : ม.ป.ป.

อนุমানราชชน, พระยา. การศึกษาเรื่องประเพณีไทย. กรุงเทพฯ :
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๐๕

อานนท์ อากาภิรม, มนุษย์กับสังคม : สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์บุญถกิจ, ๒๕๑๕.